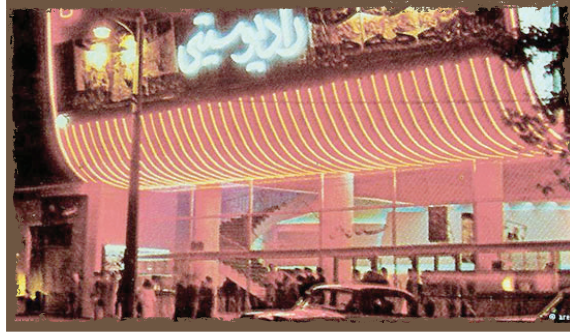

طرفداران فیلم‌های خارجی در سینمای پر بیننده پایتخت

سینما مرکزی و سینما حافظ را هم تغییر داد تا در دهه ۵۰ رونق تازه‌ای به سینماهای تهران داده شود. سینما رادیو سیتی جایی برای اکران فیلم‌های خارجی و بعضاً روشنفکرانه به حساب می‌آمد و مهم‌ترین فیلمی که در این سینما به نمایش درآمد «اسرار گنج دره چینی» ساخته ابراهیم گلستان بود. نکته جالب اینکه فیلم گلستان عروزی بیشتر در این سینما اکران نشد. سینما رادیو سیتی جزو مجموعه سینماهای جشنواره فیلم تهران بود و به همین دلیل معمولاً تماشاگران زیادی داشت. البته سینما هم‌ها که مخصوص اکران فیلم‌های هندی بود تماشاگران زیادی داشت و گاهی تعداد تماشاگران آن به ۱۱۰۰ نفر می‌رسید که یک رکورد به حساب می‌آمد.

سینما رادیو سیتی در سال‌های پایانی دهه ۵۰ مدتی انبار دار بود اما در بهمن ۱۳۹۶ به ثبت میراث رسید و نامش در فهرست آثار ملی قرار گرفت.

پر بیننده‌ترین سینمای تهران می‌گوید: «در فضایی که سینما رادیو سیتی ساخته شد، یک آکواریم عظیم‌الجثه قرار داشت که به آن مکان آکواریم تهران می‌گفتند. سینما رادیو سیتی اواسط دهه ۳۰ به جای آکواریم تهران ساخته شد و برای طراحی آن هم مطابق معمول آن سال‌ها، از نمونه‌های خارجی الگوبرداری کردند. طراح سینما رادیو سیتی، حیدر غیبی، یکی از پیشگامان معماری نوین ایران بود اما اواخر دهه ۴۰ به آپارات‌ها و سیستم صوتی جدید مجهز شد، نمای آن هم توسط مهندس هوشنگ سیحون، رئیس سابق پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران و طراح بنای یادبود ابن سینا، فردوسی و خیام تغییر کرد و به شکل امروزی درآمد.»

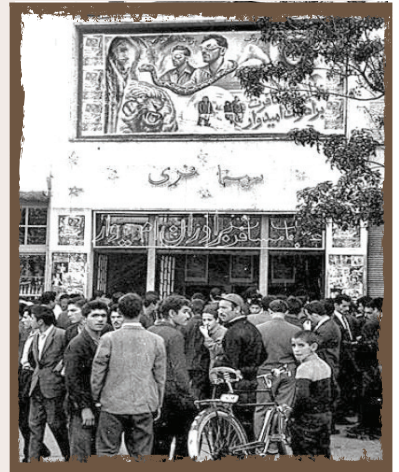
رادیو سیتی از همان سال‌ها این امکان را داشت که نخستین فیلم سه‌بعدی را برای تهران نشین‌ها اکران کند. راستین می‌گوید: «مهندس سیحون به جز رادیو سیتی نمای چند سینمای دیگر مثل

■ موضوع: سینما رادیو سیتی
■ موقعیت: خیابان ولیعصر (عج)، حوالی میدان ولیعصر (عج)

***

تجمع سینماهای تهران تا دهه ۳۰ در خیابان لاله‌زار بود و فیلم‌های عوام پسند در این سینماها به نمایش در می‌آمد اما سینماهای مدرن و نوسازی که در گوشه و کنار پایتخت به خصوص در محدوده میدان‌های فردوسی و ولیعصر (عج) ساخته شد، حکایت دیگری داشت و برخی از آنها با تاتو قشر روشنفکر و تحصیل کرده بود. سینمای مدرن و مجلل رادیو سیتی که در خیابان پهلوی آن زمان و ولیعصر (عج) فعلی و نش خیابان گیلان قرار داشت به واسطه نمایش فیلم‌های مشهور خارجی به سرعت مخاطبان خودش را پیدا کرد و نامش در فهرست سینماهای پر بیننده تهران قرار گرفت. شادمهر راستین، پژوهشگر و فیلمنامه‌نویس درباره ماجرای ساخت

روزگار سپری شده فیلم‌برها و پلاکار دکش‌ها

■ موضوع: مشاغل مرتبط با سینما
■ موقعیت: خیابان لاله‌زار

***

در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ که نگاتیو گران بود و یک نسخه از فیلم با اندکی تأخیر در چند سینما نمایش داده می‌شد، حرفه فیلم‌بری پدید آمد. اکبر رستم‌زاده، از قدیمی‌ترین آپاراتچی‌های تهران، در این باره می‌گوید: «در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ که بوبین و نگاتیو گران بود، صاحبان سینما با استخدام فیلم‌بر ابتکار جالبی به خرج دادند. در آن سال‌ها سینماهای معروف با نیم ساعت تفاوت، فیلم‌ها را نمایش می‌دادند و فیلم‌بر با دو چرخه یا موتور، نگاتیو و بوبین را به سینمای دوم می‌رساند.»

رستم‌زاده درباره نسل فیلم‌برهای سینما در سال‌های دور می‌گوید: «در آن سال‌ها ۲ یا ۳ نفر به عنوان فیلم‌بر با سینماهای تهران کار می‌کردند. یکی سیدعزیز بود که در خیابان استخر موتور سازی داشت و با کمک موتور، فیلم‌ها را جا به جا می‌کرد. حسن چرخ‌چی یکی دیگر از فیلم‌برهایی بود که با سه چرخه فیلم‌ها را جا به جا می‌کرد. یک روز بارانی حسن چرخ‌چی در مسیر رسیدن به سینمای دوم لیز خورد و نگاتیو خیس شد، برای همین دیگر قابل استفاده نبود و سه سینما برای چند روز تعطیل شد.»

پلاکار دکشی هم یکی دیگر از مشاغل مرتبط با سینما در آن روزگار بود. رستم‌زاده در این باره می‌گوید: «در آن سال‌ها سینماهای تهران در قرق‌های هندی‌ها بود. تصاویر فیلم‌های هندی کاغذی بود و آنها را به هم می‌چسباندند تا بر سر در سینما نصب کنند. از ابتدای دهه ۴۰ فردی به نام اکبر پلاکار دکش که مغازه‌اش در طبقه همکف ساختمان پلاسکو بود وارد سینما شد. او پودر مل را روی پارچه می‌مالید و با وسیله‌ای به نام ایک، تصویری نمادین از فیلم سینمایی را روی آن می‌کشید تا بر سر در سینما نصب کنند. پلاکار دکشی هم شغل پر رونقی بود، اما چاپ بنر در دهه ۷۰ آن را منسوخ کرد.»

فکر بکر باباخان برای بانوان

■ موضوع: سینمای ویژه بانوان (سینما صنعتی)
■ موقعیت: خیابان لاله‌زار، پشت سینما رکس

***

نخستین سالن سینمای ویژه بانوان را «خان بابا معتمدی» بعد از سفرش به فرنگ به راه انداخت و برخلاف عرف و باورهای آن روز جامعه پای بانوان را به این مکان باز کرد. نصرالله حدادی، تهران‌پژوه، درباره راه‌اندازی سینمای بانوان می‌گوید: «معتمدی در بازگشت به ایران در اداره گمرک استخدام شد و همچنین برای استفاده از آموخته‌ها و استفاده از وسایلش در زمینه‌های نمایش و فیلمبرداری فعالیتش را آغاز کرد. تصمیم اولیه خان بابا این بود که نمایش‌هایی برای بانوان که تا آن دوران از تماشای فیلم در سینما محروم بودند، تدارک ببینند. او با فیلم‌هایی که از پاریس همراه خودش آورده بود و همچنین فیلم‌هایی که بعدها از سینما ایران و علی و کیلی اجاره می‌کرد، در هفته یک یا دو بار مجالس نمایش برپا می‌کرد. این کار خان بابا با استقبال خانم‌ها روبه‌رو شد. از همین‌جا بود که ایجاد سالنی ویژه بانوان به فکرش افتاد. برای مدتی با

اردشیر خان، صاحب سینما خورشید (روبه‌روی بانک ایران و روس در خیابان علاءالدوله) که مدتی بود کار سینمایش متوقف شده بود، همکاری کرد. سپس به فیلمبرداری روی آورد. او با وسایل و نقشه‌ای که همراه خودش آورده بود، تارکخانه کوچکی راه انداخت و در کنار آن به فیلمبرداری از نقاط دیدنی، باغ‌ها و گلخانه‌های تهران پرداخت.»

باباخان پس از چندی در فروردین ۱۳۰۷ با پیشنهاد «کلنل علی نقی خان وزیر» در مورد ایجاد سینمایی خاص بانوان به سینما داری روی آورد. حدادی در ادامه تعریف می‌کند: «این سالن، سینمای صنعتی نام داشت و در خیابان لاله‌زار (پشت سینما رکس، لاله فعلی) واقع شده بود. بهای بلیت‌ها ۲، ۳ و ۵ قران و فروش این سالن هر شب بین ۱۰ تا ۱۷ تومان نوسان داشت. این سالن حسابی رونق پیدا کرد، اما ۹ مهر ۱۳۰۷ سینما آتش گرفت. در زمان این حادثه، فیلم «دزد بغداد» که از سینما ایران اجاره کرده بود نمایش داده می‌شد. خسارت زیاد بود، ولی خوشبختانه تلفات جانی به همراه نداشت. به همین خاطر سینمای ویژه بانوان تعطیل شد. معتمدی پس از حادثه

آتش سوزی سینما صنعتی از موقعیتی که فراهم شده بود کمال استفاده را برد و به صرافت ایجاد سینمایی تازه برآمد. قصد خان بابا این بود که خانم‌ها را در سمت راست و آقایان را در سمت چپ سالن بنشانند. شهربانی وقت نیز با این ایده موافقت کرد.»